

УДК 631.164.23: 330.322: 330.341.1

І. А. Федун,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств,
Київський національний авіаційний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ

I. Fedun,

PhD in Economics. Assistant Professor,

Associate Professor of International Business Management, Kyiv National Aviation University

CONCEPTUAL MODEL OF INNOVATION AGROINDUSTRIAL PRODUCTION UKRAINE

У статті обґрунтовано концептуальні положення моделі інноваційного розвитку агропромислового виробництва України. Акцентовано увагу на раціональному поєднанні економічних та соціально-екологічних ефектів від реалізації моделі інноваційного розвитку та охарактеризовано змістовну сутність її складових стосовно стратегічних напрямів, визначено передумови її реалізації.

In the article the conceptual model of provision of innovative development of the agricultural production of Ukraine. Attention is focused on the rational combination of economic, social and environmental effects of the implementation of the model of innovation development and describes substantial nature of its components in relation to the strategic directions set preconditions for its implementation.

Ключові слова: агропромислове виробництво, інноваційний розвиток, концептуальна модель, інноваційна стратегія.

Key words: agro-industry, innovative development, conceptual model, innovation strategy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сьогодні ні в кого не виникає сумнівів стосовно того факту, що ефективність та динамізм інновацій є вирішальним чинником забезпечення конкурентоспроможності агропромислового виробництва України. Окрім того, інновації дозволяють створювати нові ринки у випадку, якщо в процесі їхньої реалізації вдається задовольнити нові, раніше не усвідомлені, потреби.

З цих позицій завдання забезпечення інноваційної моделі розвитку агропромислового виробництва з врахуванням нових викликів вимагають втілення в конкретні стратегічні напрями держави і агропромислових підприємств, які прагнуть посилити свої конкурентні переваги в умовах нового порядку розподілу світового економічного простору та в ситуації поширення нового технологічного укладу.

Необхідність розробки концептуальної моделі інноваційного розвитку агропромислового виробництва виникла й загострюється, починаючи із набуття Україною незалежності. Нехтування схемою, за якою будуються економіки розвинутих країн, і використання підходів, що базуються на старих принципах "вдосконалення явища", зумовило низку проблем, об'єднаних єдиним каркасом — відсутність векторності у формуванні і функціонуванні агропромислового виробництва. В аграрному секторі економіки України склалася ситуація, в якій наукові розробки не повністю відповідають потребам агропромислового виробництва, що певною мірою є відображенням незбалансованості інноваційної системи, відсутності узгодженості між реальними потребами галузі та діями наукових установ. Низький рівень інноваційної активності агропромислових підприємств є також і результатом їхньої низької прибутковості поєднаним з недосконалістю інноваційної системи. Тобто існує комплекс проблем, вирішення яких передусім полягає в активізації ролі держави через розробку концепцій, моделей, стратегій та механізмів активізації інноваційного розвитку агропромислового виробництва.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Наукові розробки проблем інноваційного розвитку знайшли своє віддзеркалення у працях багатьох сучасних вчених, зокрема С. Володіна, О. Дацій, В. Іванова, Е. Крилатих, П. Саблука, Л. Федулової, О. Шубравської та багатьох інших. Поділяючи думку більшості вчених, вважаємо, що вирішення складних стратегічних завдань у вітчизняному агропромисловому виробництві можливо лише в разі переведення його на інноваційну основу із забезпеченням комплексної взаємодії держави, освіти, науки, фінансово-кредитних установ та структур аграрного бізнесу. Узагальнюючи досвід напрацювань із даного питання, С.А. Володін одним із завдань реалізації стратегічних напрямів інноваційного розвитку АПК визначив формування "... інноваційної політики в наукоємній сфері АПК для забезпечення безперервної інноваційної діяльності" [1, с. 349]. Співзвучним у пропозиціях щодо розвитку високотехнологічних аграрних виробництв є і О.І. Дацій, яким пропонується "... розробити основні принципи державної інноваційної політики. Створити нормативно-правову економічну, організаційну й фінансову базу цивільно-правового обороту результатів науково-технічної діяльності"

[3 с. 313]. Тобто комплексне законодавче та науково-методологічне врегулювання інноваційних взаємовідносин в агропромисловому виробництві є передумовою його подальшого високотехнологічного розвитку. В. Івановим були відзначені такі характерні риси інноваційної моделі економіки, як наявність сприятливої державної політики і законодавства, переважання 5-го технологічного укладу та перехід на 6-ий, інтегровані технології, переважання інтелектуального характеру праці, висока вартість робочої сили [6]. Інноваційну модель розвитку економіки М. Петрина визначає як модель, яка ґрунтується безпосередньо на одержанні нових наукових результаті і їх технологічному впровадженні, забезпеченні приросту ВВП переважно за рахунок виробництва і реалізації наукомістких продукції та послуг [11, с. 35]. Та ці розробки стосуються переважно макrorівня економіки.

У цілому ж теоретико-методологічні та методичні аспекти дослідження інноваційного розвитку агропромислового виробництва потребують розвитку та містять багато латентних "ніш" для розробок сучасних науковців.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування концептуальних положень моделі інноваційного розвитку агропромислового виробництва України з урахуванням викликів та запитів сьогодення, визначення змістової сутності її складових стосовно стратегічних напрямів та окреслення передумов її реалізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Формування основних засад інноваційного розвитку давно визначено одним із головних стратегічних пріоритетів економічної політики України [15]. Проте, окрім проголошених намірів, такий пріоритет на практиці повинен передбачати цілеспрямовану державну політику, конкретизовану за напрямами реалізації у вигляді стратегії дій [13].

За останні роки в країні зроблено чимало як в інституційному, так і в законодавчому плані для формування дієвого механізму активізації інноваційної діяльності. Але й виявлено комплекс проблем, що стримують результативність дії такого механізму. Державна влада поки в цілому не досягла значимих успіхів у створенні "інноваційного клімату" у країні: заходи щодо підтримки інноваційної активності носять локальний характер й не дозволяють переломити сформовані негативні тенденції.

З цих позицій важливим постає завдання щодо вибору стратегічних напрямів інноваційної спрямованості розвитку агропромислового виробництва. Водночас розвиток агропромислового виробництва на інноваційній основі має відбуватися з використанням кращого зарубіжного досвіду, адекватного сучасним викликам і проблемам розвитку вітчизняного політичного й економічного процесів.

Тема інноваційного розвитку економіки України, її аграрного сектору наразі набула другої хвилі у тематиці наукових конференцій, симпозіумів, форумів, наукових публікацій, політичному процесі. Зокрема серед стратегічних пріоритетних напрямів на 2011—2021 роки Закону України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності" визначено технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу; впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії; широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища.

На жаль, утвердження інноваційної моделі у розвитку підприємств України відбувається доволі повільно. В багатьох галузях економіки інвестиції здійснюються в обладнання та технології, які використовуються у розвинутих країнах понад 20 років [4, 16]. При тому, що "сукупного додаткового ефекту, одержуваного безпосередньо у виробництві від науково-технічного прогресу, недостатньо для науково-технічної сфери галузі, тому в усіх країнах науково-технічна сфера фінансується переважно з державного бюджету", як доводять науковці [18, с. 112], обсяг бюджетного фінансування наукових та науково-дослідних робіт в Україні у 2008—2011 рр. не перевищував 1% ВВП [4, с. 6], що майже у 3 рази менше за значення цього показника у розвинутих країнах та передбаченого Концепцією науково-технологічного та інноваційного розвитку України (2,5% ВВП). Лише 3,9% підприємств в Україні витрачали кошти на науково-дослідні розробки. Щорічні витрати українських підприємств на виконання досліджень і наукові розробки оцінюються на рівні 120 млн євро.

Для порівняння: лише одна корпорація "Сіменс" щороку витрачає на ці цілі 5 млрд євро [4, с. 6].

Наукова сфера України стосовно академічної, галузевої та так званої "корпоративної" науки не може реалізувати свій потенціал як продуктивну силу розвитку суспільства через

систему проблем, котрі не вирішуються роками, серед яких: недостатній рівень фінансування з боку держави та вітчизняних й іноземних замовників; старіння наукових кадрів (середній вік дослідника — 47,3 року, кандидата наук — 51,7 року, доктора наук — 62,2 року); застаріла матеріально-технічна база (у 2007—2010 рр. капітальні витрати становили близько 2% від загальних витрат на дослідження і розробки або лише 0,2% освоєних інвестицій в основний капітал). Разом з тим у науковій сфері є й інші проблеми, що справляють негативний вплив на стан фінансового забезпечення науки і вирішення яких можливі виключно за державної участі: недостатня популяризація наукової праці; низька престижність наукової професії; низький рівень інноваційної культури представників органів державного управління та бізнесових структур; недосконалий механізм фінансування наукових досліджень і розробок; скасування або призупинення вимог законодавчих актів із питань стимулювання науково-технічної, технологічної та інноваційної діяльності; відсутність сталих мотивацій щодо залучення науки і наукових працівників для прискорення економічного розвитку на якісній основі; відсутність механізмів державної підтримки виробництв вищих технологічних укладів, інноваторів, раціоналізаторів; слабкий захист інтелектуальної власності; відсутність традиційних форм підтримки наукової творчості, у тому числі серед наукової молоді (обмеженість коштів на наукові відрядження, обмеженість механізмів застосування наукових стипендій грантової підтримки проривних досліджень тощо).

Інноваційний тип розвитку втілюється за допомогою інноваційної моделі розвитку економіки, яка представляє теоретичне вираження інноваційних пріоритетів, напрямів, мотивацій, стратегій, механізмів тощо, які спрямовані на формування інноваційного типу розширеного відтворення національних економік [8, с. 31].

На думку В.Н. Щукова, інноваційна модель економічного розвитку повинна включати в себе три головні сфери [20 с. 12]: інноваційну; традиційну; малу економіку.

Інноваційна модель розвитку сприяє позитивним зрушенням у всій економіці і може мати наступні особливості [12 с. 294—297]. По-перше, в інноваційній зоні під впливом малих підприємств відбуваються процеси децентралізації у великих компаніях, великі структури стають гнучкішими у сфері інноваційного виробництва. Реорганізація великих об'єднань

веде до інтеграції великого і малого бізнесу — малі інноваційні підприємства об'єднуються на кооперативних засадах, а великі фірми налагоджують через систему субпідрядів співробітництво з дрібним бізнесом. Усе це сприяє повнішому використанню переваг великого і дрібного виробництва для інноваційного розвитку.

По-друге, на підставі інноваційної моделі відбуваються зміни у стратегії управління місцевих органів влади. Для них пріоритетними стають створення нових робочих місць у наукомісткій сфері на базі інноваційних підприємств; підтримка підприємств, які втілюють інновації і розширюють виробництво; фінансування інноваційних витрат, пов'язаних з економічним ризиком. У результаті на регіональному рівні формується фінансово-економічний механізм ефективного функціонування інноваційних підприємств.

По-третє, інноваційне середовище призводить до появи мережі малих інноваційних фірм, розвиває співпрацю між підприємцями і науковцями та інвесторами в регіоні на ґрунті структурної перебудови виробництва.

Перспективні напрями й характер здійснення інноваційних процесів в агропромисловому виробництві, головним чином, залежать від державної аграрної політики.

Найбільш відповідним сучасним потребам агропромислового виробництва є варіант аграрної політики, який враховує інтереси товаровиробників, інвесторів, споживачів, суспільства, а також гарантує всебічне охоплення розвитком усіх підсистем. Ефект реалізації такого сценарію можна простежити на прикладі Китаю, де щорічний приріст агропромислового виробництва за останні 15 років становить близько 4% (у розвинених країнах — близько 1%, в Індії — близько 2%); паралельно в країні поширюються диверсифікаційні процеси, переробка продукції здійснюється на місцях з метою забезпечення зайнятості сільського населення [17].

Інноваційний розвиток агропромислового виробництва має відбуватись за такими напрямами:

- застосування біотехнологій у виробничому процесі, нових раціональних методів організації діяльності агропромислових підприємств;

- інформатизація виробничого процесу та його обслуговуючої системи, запровадження сучасної комп'ютерної бази та створення мережі користувачів серед агропромислових виробників;

- налагодження співпраці агропромислових підприємств з науково-дослідними організаціями та впровадження у виробництво новітніх досягнень селекції, розсадництва та догляду за посівами зернових культур;

- створення ефективної системи управління на базі оптимального поєднання організаційно-розпорядчих, економічних та соціально-психологічних методів управління;

- підвищення якісних характеристик кадрового потенціалу шляхом створення галузевих та міжгалузевих центрів щодо підвищення кваліфікації персоналу;

- створення дієвої системи матеріально-технічного забезпечення агропромислових підприємств;

- поглиблення вертикальної та горизонтальної інтеграції виробництва, переробки й реалізації продукції.

Одночасно з високотехнологічними інноваціями необхідно широкомасштабно впроваджувати організаційно-інноваційні розробки, пов'язані з земельною реформою і введенням вартості землі в економічний оборот, створенням нових ринкових механізмів інвестиційного та фінансово-кредитного забезпечення довгострокових інноваційних проектів, а також формуванням інноваційної інфраструктури.

Концептуальна модель інноваційного розвитку агропромислового виробництва та портфель стратегій інноваційного розвитку мають включати:

- пріоритетні дослідження та розробки: збільшення, ритмічність та стабілізація асигнувань; проведення фундаментальних досліджень і розробок; створення нової продукції; створення нової технології тощо;

- технологічні розробки: удосконалення і підтримка чинної; використання нової технології тощо;

- модернізація виробничих потужностей: створення нових; підтримка та розширення існуючих; удосконалення робочих місць; ведення змін; розгортання раціоналізації; концентрація та централізація; децентралізація та створення невеликих виробництв; демократизація системи управління виробництвом;

- розробки стосовно якості та продуктивності тощо.

Відповідно до прийнятої в Україні Стратегії інноваційного розвитку України на 2010 — 2020 роки, в умовах глобалізаційних викликів необхідне створення системи інвестування інноваційної діяльності, в тому числі наукової, яка відповідає сучасним вимогам

ринкової економіки і забезпечить фінансову підтримку наукової та інноваційної діяльності, достатньої для досягнення результатів світового рівня, має базуватись на визначених принципах [14]:

— чіткої диверсифікації джерел і механізмів функціонування залежно від етапів інноваційного процесу;

— використання переважно конкурсних механізмів інвестування в наукову та інноваційну діяльність;

— раціонального використання прямих і опосередкованих способів інвестування в наукову та інноваційну діяльність;

— орієнтації державних інвестицій у науку та інновації на стимулювання припливу в ці сфери недержавних коштів.

Зауважимо, що при розробці концептуальних положень моделі інноваційного розвитку агропромислового виробництва необхідно враховувати і його життєвий цикл та життєві цикли окремих галузей, що його формують. З досягненням зрілості, яка характерна для агропромислового виробництва України, зростає конкуренція, прибутковість починає знижуватися, що пояснюється низьким рівнем окупності інвестицій у зрілих галузях. Узагальнюючи результати теоретичних та практичних досліджень, можна дійти висновку, що галузеві еволюційні процеси значно впливають на організацію наукових досліджень, зокрема і у вищих навчальних закладах. Результатом цього стали світові тенденції до збільшення кількості осіб, які одержують вищу освіту, розширення системи підготовки наукових кадрів через аспірантуру й докторантуру, удосконалення спеціальної підготовки інноваційних менеджерів. Згідно з характеристиками етапів життєвого циклу, на яких знаходиться агропромислове виробництво, або окремі його галузі, доцільно використати відповідну матрицю для визначення цільового спрямування подальшого інноваційного розвитку агропромислового виробництва, яке необхідно враховувати в процесі розробки концептуальної моделі та стратегічних напрямів інноваційного розвитку агропромислового виробництва.

Враховуючи вищезазначене, вважаємо, що концептуальна модель інноваційного розвитку агропромислового виробництва повинна здійснюватися в три етапи:

1) інституційно-інфраструктурний, під час якого буде сформовано інноваційну інфраструктуру, створено необхідні інститути для забезпечення реалізації моделі та прийнята

переважна кількість нормативно-правових актів щодо інноваційного розвитку інноваційного розвитку агропромислового виробництва;

2) зональна реалізація моделі, яка передбачає впровадження перспективних із точки зору держави інновацій у визначених агропромислових підприємствах, інноваційних цнтрах чи кластерах та організацію тісної співпраці цих формувань із науково-дослідними організаціями та університетами. Крім того, здійснюються заходи з підвищення загальної привабливості інноваційного розвитку агропромислового виробництва для інвесторів;

3) широке охоплення усіх суб'єктів інноваційного розвитку агропромислового виробництва, які зацікавлені в здійсненні інновацій. Держава виконує роль регулятора щодо концентрації інновацій певних видів, стимулюючи впровадження пріоритетних.

Широке освоєння інновацій в агропромисловому виробництві повинне стати вирішальним етапом усебічно підготовленого й дієвого інноваційного процесу на основі портфеля стратегій, за яким інновації спрямовані на підвищення врожайності через хімізацію, нові технології внесення добрив, нові сорти сільськогосподарських культур, породи тварин тощо. Такий портфель стратегій інноваційного розвитку реалізується на малих агропромислових підприємствах і потребує всебічного узгодження дій держави, науки, інвесторів, фінансово-кредитних установ, суб'єктів господарювання та освіти, оскільки масово буде необхідна спеціальна підготовка. Початковим же етапом є формування Державної цільової програми реалізації моделі інноваційного розвитку агропромислового виробництва України як спільного проекту державних, фінансових, науково-освітніх, виробничих та інших суб'єктів інноваційного процесу.

Метою розробки такої програми, повинно стати підвищення рівня внутрішньої і зовнішньої конкурентоспроможності агропромислового виробництва, раціональне використання, збереження і відродження природних ресурсів та підвищення рівня життя в сільській місцевості. На основі програмно-цільового підходу пропонується програмні заходи скоординовано здійснювати в науковому, інтелектуальному, економічному, інституційному, консультативному напрямках та в напрямі зниження ризиків в агропромисловому виробництві.

Упровадження в дію розроблених програмних дій сприятиме реалізації задекларованих

принципів розвитку агропромислового виробництва на інноваційних засадах з використанням кластерного підходу; наблизить та поєднає в цілях і завданнях освіти, науку та виробництво, забезпечивши, таким чином, синергетичний ефект від їхньої тісної взаємодії; сприятиме відновленню та гармонізації екосередовища; створить засади для переходу агропромислового виробництва України зі шляху наздоганяючого розвитку на шлях випереджального, інноваційного; забезпечить підвищення рівня конкурентоспроможності агропромислової продукції, агропромислових підприємств, усіх підгалузей.

Вважаємо неприпустимим зведення інноваційного розвитку агропромислового виробництва на усіх ієрархічних рівнях до одержання прибутку, як пропагують деякі державні діячі та науковці: "економічний чинник має бути домінуючим при формуванні та оцінці кінцевих результатів конкретної інноваційної діяльності" [10]. Такий підхід до моделі інноваційного розвитку агропромислового виробництва України на державному та академічному рівнях призводить до порушень у забезпечуючих системах, що відповідно зводить нанівець досягнення інноваційної діяльності. Водночас, ми погоджуємося зі слушним ствердженням С.А. Володіна, який посилаючись на відповідні дослідження, стверджує, що "... інноваційна діяльність, метою якої є отримання прибутку, повинна розвиватися виключно на підприємницьких засадах" [2, с. 8].

Концептуальним базисом моделі інноваційного розвитку агропромислового виробництва має бути, по-перше, інтелектуальна праця, яка знаходиться в прямо пропорційній залежності від соціального розвитку, та природні ресурси, кількість і якість яких є похідною величиною від екологічного розвитку сільських територій. Тому в процесі реалізації моделі інноваційного розвитку агропромислового виробництва необхідно окремо визначати співвідношення між витратами на інновації, які забезпечують економічний розвиток, і витратами, спрямованими на здійснення соціальних та екологічних інновацій. Ми підтримуємо позицію тих науковців, які переконані, що інновації, у результаті реалізації яких планується досягти максимального економічного ефекту для розвитку агропромислового виробництва, повинні забезпечувати мінімальний соціальний та екологічний ефекти. З іншого боку, одержання максимального ефекту від впровадження соціальних та екологічних інновацій має супроводжуватися мінімальним економічним ефектом для агро-

промислового виробництва, який гарантуватиме фінансове забезпечення реалізації подібних програм у майбутньому. Дані умови відповідають принципам стійкого соціально-економічного розвитку агропромислового виробництва, і їх врахування в процесі реалізації моделі інноваційного розвитку агропромислового виробництва гарантуватиме гармонійне поєднання економічного піднесення галузі з одночасним покращенням соціально-екологічних умов життя сільського населення.

Формування та реалізація концептуальної моделі інноваційного розвитку агропромислового виробництва має базуватись на врахуванні соціально-економічних засад розвитку; раціональному поєднанні економічних та екологічних факторів; організаційних чинників, кластеризації, інтеграції та реструктуризації агропромислових підприємств; поетапному впровадженні науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок у практичну діяльність; поглибленні взаємозв'язків агропромислових формувань на основі моделі інноваційного розвитку агропромислового виробництва.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗРОБОК

Узагальнюючи підходи науковців у дослідженні інноваційної моделі розвитку агропромислового виробництва та враховуючи його особливості, умови його сталого розвитку, за необхідні трибути інноваційної моделі розвитку агропромислового виробництва можна визначити наступні: переважання інвестицій агропромислових підприємств у п'ятий та шостий технологічний уклади; комплексна автоматизація виробничих процесів; скорочення фізичної праці та переважання інтелектуальної творчої праці; зростання частки працівників з вищою освітою, висока вартість робочої сили; участь агропромислових підприємств у фінансуванні науково-дослідних розробок та вступ до кластерів; екологічно-збалансоване ведення виробництва.

Цей перелік ознак не є закритим та у подальших розробках може бути доповненим, як і доповненим дослідженнями щодо виявлення завад на шляху інноваційної моделі розвитку, формування механізмів з її утвердження.

Таким чином, розробка та реалізація концептуальної моделі і стратегічних напрямів інноваційного розвитку агропромислового виробництва повинні враховувати низку аспектів методологічного спрямування, які забезпечать їх адекватність умовам та дієвість, зокрема:

1) первісність інновацій, які сформуєть інноваційний каркас агропромислового виробництва; 2) раціональне поєднання економічного та соціально-екологічного ефектів; 3) етапність реалізації моделі та розбудова інфраструктурної складової інноваційної системи; 4) необхідність подальшої реструктуризації агропромислових підприємств у напрямі їх кластеризації та інтеграції; 5) переорієнтації України із сировинної країни на країну, яка постачає на зовнішні ринки безпечну й екологічно чисту продукцію; 6) розвиток державно-приватного партнерства в інноваційній сфері.

Разом з тим реалізація концепції потребує подальших досліджень щодо розроблення методики визначення здатності системи управління забезпечити ефект від упровадження різних видів інновацій на різних ієрархічних рівнях інноваційного розвитку агропромислового виробництва та методики визначення впливу внутрішніх і зовнішніх факторів на сприйняття вітчизняними агропромисловими підприємствами інновацій.

Література:

1. Володін С.А. Теоретико-методологічні та організаційні засади інноваційного провайдингу на наукоємному аграрному ринку / С.А. Володін. — К.: ЗАТ "Нічлава", 2007. — 384 с.
2. Володін С.А. Інноваційний провайдинг на наукоємному ринку АПК: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.02.02 "Економіка та управління НТП" / С.А. Володін. — Київ, 2006. — 38 с.
3. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України: монографія / О.І. Дацій. — К.: ННЦ ІАЕ, 2004. — 428 с.
4. Дементьев В.В. Чому Україна не інноваційна держава: інституційний аналіз / В.В. Дементьев, В.П. Вишневіський // Економічна теорія. — 2011. — № 3. — С. 5—20.
5. Дорошко О.О. Особливості інноваційного розвитку України / О.О. Дорошко // Інвестиції: практика та досвід. — 2011. — № 5. — С. 21—24.
6. Иванов В. Национальная инновационная система как институциональная основа экономики постиндустриального общества / В. Иванов // Инновации. — 2004. — № 5. — С. 3—10.
7. Крылатых Э. Н. К разработке долгосрочной концепции инновационного развития АПК РФ / Э. Н. Крылатых // Роль инноваций в развитии агропромышленного комплекса. — М.: ВИАПИ им. Никонова: "Энциклопедия российских деревень", 2008. — С. 3—4.
8. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України: [підручник] / Крупка М.І. — Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001. — 608 с.
9. Онегіна В.М. Складові інноваційної моделі розвитку аграрного виробництва в Україні / В.М. Онегіна // Вісник Сумськ. нац. аграр. ун-ту. — 2010. — Вип. 9/2 (44) — С. 135—139.
10. Парламентські слухання 20.06.2007 р. "Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/zakon/skl5/par_sl/sl20060-71.htm
11. Петрина М. Базові умови створення інноваційної моделі розвитку економіки України / М. Петрина // Економіка України. — 2006. — № 8. — С. 35—47.
12. Смоленюк П.С. Обґрунтування основ інноваційної моделі економічного розвитку / П.С. Смоленюк // Макроекономічне регулювання інвестиційних процесів та впровадження стратегії інновативно-інноваційного розвитку в Україні: матеріали міжнародної науково-практ. конф., 23—24 жовтня 2008 р. — К., 2008. — Т. 1. — С. 294—297.
13. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України: в 3 т. — Т. 1: Економіка знань — модернізаційний проект України / за ред. В.М. Гейця, В.П.Семиноженка, Б.Є.Кваснюка. — К.: Фенікс, 2007. — 520 с.
14. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 — 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упорядн.: Г. О. Андрощук, І.Б. Жилияєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. — К.: Парламентське вид-во, 2009. — 632 с.
15. Указ Президента України від 11.06.1998 р. № 615/1998 "Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
16. Федулова Л. Тенденції становлення новітнього технологічного укладу світової економіки та роль управління інтелектуальною власністю / Л. Федулова, Л. Цибульська // Економіка України. — 2011. — № 12. — С. 23—35.
17. Шевченко В. Есть ли будущее у российского села? [Электронный ресурс] / В.Шевченко. — Режим доступа: <http://www.communa.ru/news/detail.php?ID=17325>
18. Шпикуляк О.Г. Етапність інноваційного процесу та оцінка ефективності інноваційної діяльності / О.Г. Шпикуляк, С.В. Тивончук, О.М. Супрун // Економіка АПК. — 2011. — № 12. — С. 109—116.

19. Шубравська О. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки України: теоретико-методологічний аспект / О. Шубравська // Економіка України. — 2012. — № 1. — С. 27—35.

20. Щуков В.Н. Економіка, організація, управління інноваційною діяльністю / Щуков В.Н. — Івано-Франківськ: МГУ, 1999. — 280 с.

References:

1. Volodin, S.A. (2007), *Teoretyko-metodolohichni ta orhanizatsijni zasady innovatsijnogo provajdynhu na naukoiemnomu ahrarnomu rynku* [Theoretical, methodological and organizational framework for innovation provayding in knowledge-intensive agricultural market], ZAT "Nichlava", Kyiv, Ukraine.

2. Volodin, S.A. (2006), "Provayding Innovation on the knowledge based market of agro-industrial complex", Ph.D. Thesis, Economy, Kyiv, Ukraine.

3. Datsij, O.I. (2004), *Rozvytok innovatsijnoi diial'nosti v ahropromyslovomu vyrobnytstvi Ukrainy* [Development of innovative activity in the agricultural production of Ukraine], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.

4. Dement'iev, V.V. and Vyshnevskij, V.P. (2011), "Why not Ukraine innovative economy: institutional analysis", *Ekonomichna teoriia*, vol.3, pp. 5—20.

5. Doroshko, O.O. (2011), "Features innovative development of Ukraine", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 5, pp. 21—24.

6. Ivanov, V. (2004), "National innovation system as the institutional basis of the economy of post-industrial society", *Innovacii*, vol. 5, pp. 3—10.

7. Krylatyh, Je.N. (2008), "By developing long-term vision of innovative development APC RF", *Jenciklopedija rossijskih dereven'*, pp. 3—4.

8. Krupka, M.I. (2001), *Finansovo-kredytnyj mekhanizm innovatsijnogo rozvytku ekonomiky Ukrainy* [The financial and credit mechanism of innovation development economy of Ukraine], *Vydavnychyj tsentr L'vivs'koho natsional'noho universytetu imeni Ivana Franka*, Lviv, Ukraine.

9. Onehina, V.M. (2010), "Components of innovative model development of agrarian production in Ukraine", *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu*, vol. 9, no. 44, pp. 135—139.

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2007), "Parliamentary hearings on "National innovation system of Ukraine: problems of formation and implementation", available at: [http://www.rada.gov-](http://www.rada.gov.ua/zakon/skl5/par_sl/sl2006071.htm)

[ua/zakon/skl5/par_sl/sl2006071.htm](http://www.rada.gov.ua/zakon/skl5/par_sl/sl2006071.htm) (Accessed 4 Feb 2014).

11. Petryna, M. (2006), "Basic conditions for the creation of innovative model development of Ukraine", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 8, pp. 35—47.

12. Smoleniuk, P.S. (2008), "Justification based on an innovative model of economic development", *Makroekonomichne rehuliuвання investytsijnykh protsesiv ta vprovadzhenia stratehii innovativno-innovatsijnogo rozvytku v Ukraini : materialy mizhnarodnoi naukovo- prakt. konf.*, [Macroeconomic regulation of investment processes and implement innovative strategies and innovative development in Ukraine. International scientific-practical. conf.], Kyiv, Ukraine.

13. Hejts, V.M. Semynozhenko, V.P. and Kvasniuk, B.Ye. (2007), *Stratehichni vyklyky XXI stolittia suspil'stvu ta ekonomitsi Ukrainy* [Strategic Challenges of the XXI century society and economy in Ukraine], Feniks, Kyiv, Ukraine.

14. Androschuk, H. O. Zhyliaiev, I. B. Chyzyhevs'kyj, B. H. and Shevchenko, M. M. (2009), *Stratehiia innovatsijnogo rozvytku Ukrainy na 2010—2020 roky v umovakh hlobalizatsijnykh vyklykiv* [Strategy of Innovation Development of Ukraine for 2010—2020 years in terms of Global Challenges], *Parlaments'ke vyd-vo*, Kyiv, Ukraine.

15. President of Ukraine (1998), "Decree "Strategy for Ukraine's integration into the European Union", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/615/98> (Accessed 4 Feb 2014).

16. Fedulova, L. and Tsybul's'ka, L. (2011), "Tendencies of modern technological structure of the world economy and the role of intellectual property management", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 12, pp. 23—35.

17. Shevchenko, V. (2006), "Is there a future Russian village?", available at: <http://www.com-muna.ru/news/detail.php?ID=17325> (Accessed 4 Feb 2014).

18. Shpykuliak, O.H. Tyvonchuk, S.V. and Suprun, O.M. (2011), "Stages of the innovation process and evaluating the effectiveness of innovation activities", *Ekonomika APK*, vol.12, pp. 109—116.

19. Shubrav's'ka, O. (2012), "Innovative development of the agricultural sector of Ukraine's economy: theoretical and methodological aspects", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 1, pp. 27—35.

20. Shhukov, V.N. (1999), *Ekonomika, organizacija, upravlenie innovacionnoj dejatel'nostju* [Economy, organization, management of innovative activity], MGU, Ivanovo, Russia.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2014 р.